

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Миронюка Романа Вікторовича на дисертацію Наливайка Олега Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право», за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації. В умовах стабільної демократичної правової держави неможливе функціонування судової системи без належного рівня прозорості та суспільної довіри. В українських реаліях подібні вимоги набувають особливої ваги з огляду на тривалі реформаційні процеси у сфері правосуддя, системні спроби розвитку судоустрою, а також існування сталого суспільного запиту на реальне, не декларативне, утвердження принципу верховенства права. За таких умов проблема громадського контролю за діяльністю органів судової влади постає як один із ключових індикаторів зрілості правової системи та ефективності публічного управління правосуддя.

Актуальність обраної тематики зумовлюється й тим, що попри значний обсяг нормативних змін, спрямованих на модернізацію судової системи, рівень суспільної довіри до судів залишається низьким. Однією з причин цього є недостатня врегульованість адміністративно-правових засад залучення громадськості у контролі за організаційною та управлінською діяльністю судових органів, обмеженість інструментів впливу громадянського суспільства на забезпечення прозорості судового адміністрування та відсутність системного підходу до формування відповідної державної політики.

Особливої значущості проблема громадського контролю набуває в умовах воєнного стану, коли судова влада виконує не лише класичні функції здійснення правосуддя, а й відіграє важливу роль у гарантуванні прав і свобод людини, створення правової стабільності та стримуванні зловживань владними повноваженнями. За вказаних обставин громадський контроль постає не у вигляді зовнішнього тиску на суди, а інструментом суспільного зворотного зв'язку,

покликаний посилити легітимність судової влади та сприяти підвищенню якості її діяльності.

Додатковий вимір актуальності теми пов'язаний із євроінтеграційним курсом України. Міжнародні та європейські стандарти у сфері правосуддя послідовно виходять з необхідності гарантування відкритості судової системи, доступу до публічної інформації, участі громадськості в обговоренні та оцінюванні судових реформ. Водночас імплементація цих стандартів у національне правове поле потребує не механічного запозичення окремих інституційних моделей, а насамперед глибокого адміністративно-правового осмислення форм, процедур і меж громадського контролю з урахуванням особливостей української правової системи.

З огляду на викладене, дисертаційна робота Наливайка О. Ю., присвячена аналізу адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні, є своєчасною, науково обґрунтованою та такою, що відповідає актуальним потребам розвитку адміністративно-правової науки, практики судового адміністрування й завданням удосконалення механізмів публічної підзвітності судової влади.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються належним рівнем обґрунтованості й внутрішньої логічної узгодженості. Це забезпечено коректним визначенням об'єкта і предмета дослідження, чіткою постановкою мети та завдань, а також послідовною реалізацією авторської логіки в межах усіх структурних елементів роботи.

Методологічну основу дослідження вибудовано з урахуванням специфіки адміністративно-правових відносин у сфері організації та функціонування судової влади. Застосування діалектичного, системно-структурного, формально-юридичного, логіко-юридичного та інших методів дозволило здобувачеві комплексно дослідити інститут громадського контролю через багаторівневе правове явище, виявити його нормативні, організаційні та процедурні

особливості, а також простежити взаємозв'язок між правовим регулюванням і реальною практикою його застосування.

Конкретність отриманих результатів підтверджується ґрунтовним аналізом чинного законодавства України у сфері судоустрою, публічного управління та доступу до публічної інформації, а також системним опрацюванням підзаконних нормативних актів, стратегічних документів і програм державної політики. Автор послідовно співвідносить нормативні приписи з фактичним станом їхньої реалізації, уникає декларативних узагальнень і зосереджується на адміністративно-правових механізмах функціонування громадського контролю.

Обґрунтованість висновків посилюється залученням міжнародно-правових актів і європейських стандартів у сфері відкритості правосуддя, прозорості та участі громадськості. Порівняльно-правовий аналіз проведено коректно, з урахуванням відмінностей між національними моделями правового регулювання та без механічного перенесення зарубіжних підходів у вітчизняне правове поле. Це дозволило автору сформулювати виважені рекомендації щодо адаптації міжнародних стандартів до умов правової системи України.

Вірогідність наукових положень забезпечена також опрацюванням широкого кола доктринальних джерел з адміністративного права, теорії публічного управління, конституційного та європейського права. Аналіз наукових позицій здійснено критично, з чітким розмежуванням усталених підходів і авторських пропозицій, що свідчить про сформовану наукову позицію здобувача та здатність до самостійних теоретичних узагальнень.

Структура дисертації є логічно вибудованою та функціонально виправданою. Перший розділ формує теоретико-правове підґрунтя дослідження, що створює належну основу для подальшого аналізу нормативного регулювання та державної політики у відповідній сфері. У другому розділі послідовно розкрито адміністративно-правові форми й процедури громадського контролю, що задає перехід від загальнотеоретичних положень до прикладного аналізу. Третій розділ логічно спрямований на обґрунтування напрямів удосконалення адміністративно-

правових засад громадського контролю з урахуванням європейських стандартів і сучасних суспільно-правових викликів.

Запропоновані у дисертації рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів судової влади є логічним наслідком проведеного дослідження, мають концептуально цілісний характер і ґрунтуються на реальних потребах правозастосовної практики. У цілому дисертаційна робота засвідчує достатній рівень теоретичної підготовки здобувача, вміння працювати з нормативним матеріалом і науковими джерелами, а також здатність формулювати аргументовані та самостійні наукові висновки. Розкрите дає підстави стверджувати, що положення, висновки й рекомендації, викладені у дисертації, є обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна і практична цінність. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає у комплексному адміністративно-правовому осмисленні громадського контролю за діяльністю органів судової влади як самостійного та системного елементу механізму публічного адміністрування у сфері правосуддя. Робота вирізняється сучасним підходом до постановки проблеми, чітким визначенням меж дослідження та орієнтацією на подолання прогалин, що тривалий час зберігалися у вітчизняній правовій доктрині.

У дисертації сформульовано авторське бачення природи громадського контролю за діяльністю судової влади, яке ґрунтується на поєднанні нормативно-правових, організаційних і процедурних компонентів. Вказане дозволяє відійти від вузького трактування громадського контролю формою суспільного спостереження або політико-правового феномену та розглядати його юридично впорядкованим механізмом взаємодії громадянського суспільства з органами публічної влади у сфері судового адміністрування.

Елемент наукової новизни становлять висновки щодо системних недоліків чинного адміністративно-правового регулювання громадського контролю в судовій сфері, зокрема фрагментарності нормативної бази, відсутності чітко визначених процедур реалізації контрольних повноважень і неврегульованості

меж допустимого впливу громадськості на діяльність судових органів. Обґрунтовано необхідність переходу від декларативного закріплення принципів відкритості до створення цілісної моделі адміністративно-правового забезпечення громадського контролю.

Заслуговує на увагу й обґрунтування напрямів удосконалення адміністративно-правових засад громадського контролю з урахуванням міжнародних і європейських стандартів. Запропоновані підходи спрямовані не на формальне запозичення зарубіжних моделей, а на їх адаптацію до національних правових і інституційних умов, з урахуванням принципу незалежності судової влади та потреби постійного запобігання надмірному або неправомірному впливу на судову діяльність.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання у правотворчій та правозастосовній діяльності органів державної влади, насамперед у процесі вдосконалення законодавства, що регламентує відкритість судової влади, доступ до публічної інформації, порядок розгляду звернень і участі громадськості у публічних процедурах. Сформульовані у дисертації рекомендації можуть бути враховані під час підготовки змін і доповнень до профільних нормативно-правових актів.

Матеріали дисертації можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти під час викладання навчальних дисциплін з адміністративного права, публічного управління, судоустрою та європейського права, а також при підготовці кваліфікаційних і наукових робіт. У сукупності отримані результати мають теоретичну і практичну значущість та створюють належне підґрунтя для подальшого розвитку адміністративно-правових досліджень у сфері взаємодії судової влади й громадянського суспільства.

Повнота апробації та публікацій. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, отримали належну апробацію й повно відображені у публікаціях здобувача. Результати дослідження оприлюднено у фахових наукових виданнях, а також у матеріалах науково-

практичних конференцій, що відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

За темою дисертації опубліковано п'ять наукових статей у фахових юридичних виданнях України, у яких послідовно висвітлено теоретичні та прикладні аспекти адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів судової влади. У зазначених публікаціях розкрито ключові положення дисертаційного дослідження, зокрема щодо сутності та змісту громадського контролю, кола його суб'єктів і об'єктів, адміністративно-правових форм і процедур імплементації міжнародних стандартів у правове регулювання.

Апробацію результатів дослідження здійснено також шляхом участі здобувача у чотирьох всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. У доповідях і тезах виступів відображено основні ідеї дисертації, що дозволило перевірити їх наукову обґрунтованість у фаховому середовищі, отримати зауваження й пропозиції, які були враховані під час доопрацювання окремих положень роботи.

Дискусійні положення та зауваження. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, її наукову новизну, теоретичну й прикладну значущість, необхідно водночас зосередити увагу на окремих положеннях, що мають дискусійний характер і потребують додаткового уточнення або глибшого обґрунтування. Висловлені зауваження стосуються окремих теоретичних підходів і способів аргументації запропонованих автором наукових рішень.

1. У низці висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, простежується певна узагальненість, що не завжди супроводжується достатньо чітким окресленням практичних механізмів реалізації запропонованих змін у сучасних політико-правових умовах України. Зокрема за наявності воєнного стану та обмежених фінансових ресурсів, спрямованих на реформування судової системи в країні.

2. Методологічна частка дисертації охоплює значний спектр загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, однак у тексті роботи не в усіх випадках достатньо виразно показано, яким чином застосування конкретних

методик дало змогу виявити нові аспекти досліджуваної проблематики або уточнити окремі наукові положення, зокрема у межах порівняльно-правового аналізу чи при моделюванні адміністративно-правових процедур.

3. Питання визначення меж впливу громадського контролю на забезпечення незалежності судової влади, а також потенційних ризиків надмірного або непрямого впливу через діяльність окремих громадських інституцій у дисертації окреслено загальними рисами й потребує глибшого теоретичного та прикладного опрацювання. Це має особливе значення з огляду на складність сучасних українських суспільно-правових процесів та підвищену чутливість судової системи до зовнішніх впливів.

4. У структурі дослідження не виокремлено спеціального підрозділу, присвяченого аналізу проблемних або малоефективних практик організації громадського контролю у сфері судочинства, зокрема випадків, коли залучення громадськості супроводжувалося конфліктними ситуаціями, процедурними ускладненнями чи зниженням рівня довіри до судових інституцій. Включення такого аналізу дозволило б повніше окреслити межі застосування окремих механізмів та потенційні ризики їх упровадження.

5. У дисертації недостатньо висвітлено питання сталості та відтворюваності адміністративно-правових механізмів громадського контролю за діяльністю органів судової влади у довгостроковій перспективі. Зокрема, поза увагою залишилися чинники, що впливають на стабільність функціонування таких засобів після завершення окремих реформаторських етапів або програм міжнародної технічної допомоги, а також їхня здатність адаптуватися до змін політико-правового середовища, кадрових трансформацій в органах публічної влади та коливань рівня суспільної довіри.

Висловлені зауваження й дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка є самостійним, завершеним і концептуально цілісним науковим дослідженням. Дисертація вирізняється логічною структурованістю, належним рівнем наукової аргументації та чітко вираженою практичною орієнтацією. Наявність окремих дискусійних аспектів

зумовлена складністю й актуальністю порушеної проблематики та водночас засвідчує сформовану наукову позицію здобувача і його здатність до самостійного аналітичного мислення.

Загальний висновок. Зміст дисертаційної роботи повністю відповідає заявленій темі, визначеній меті та поставленим завданням дослідження. Робота характеризується внутрішньою логічною цілісністю, належною структурною впорядкованістю та високим рівнем наукової аргументації. Автор коректно використовує норми національного законодавства, міжнародно-правові акти та сучасні доктринальні підходи адміністративно-правової науки. Сформульовані у дисертації положення, висновки й рекомендації є обґрунтованими, достовірними та такими, що мають теоретичне і практичне значення.

Дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40. У підсумку автор – Наливайко Олег Юрійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Професор кафедри адміністративного
права і процесу Навчально-наукового
інституту підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Роман МИРОНЮК

